

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslani knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljno pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravnika: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr..

Vsebina. Regulovanje ljudsko-učiteljskih plač na Štajerskem. — Kvintilijan in socialne razmere v njegovi dobi. — Učne slike iz prirodopisa. — Izleti po Zgornji Savinjski dolini. — Dopisi. — Razne stvari. — Spremembe pri učiteljstvu. — Natečaji.

Regulovanje ljudsko-učiteljskih plač na Štajerskem.

Na Štajerskem je prav za prav petero plačnih razredov za ljudske učitelje in sicer: 900 gld. za samo Graške šole, 800 gld. za šole po večjih mestih, kakor Celje, Maribor, Ljubno itd., 700 gld. za druge odlične(?) kraje, 600 gld. za šole v nekaterih trgih in večjih vaseh in 550 gld. v ostalih šolskih krajih.

Pregledno, koliko šol v slovenskem delu Štajerja ima po:

Šolski okraj	900 gld.	800 gld.	700 gld.	600 gld.	550 gld.	Šolski okraj	900 gld.	800 gld.	700 gld.	600 gld.	550 gld.
Maribor (mesto)...	—	4	1	—	—	Maribor (okolica)...	—	5	6	57	65
Celje (mesto).....	—	1	1	—	—	Ormož	—	—	—	1	9
Ptuj (mesto).....	—	—	1	1	—	Ptuj (okolica).....	—	—	—	2	22
Brežiški okraj....	—	—	—	1	11	Rogatec	—	—	—	2	5
Celje (okolica)....	—	—	1	12	9	Sevnica	—	—	—	5	1
Gornjigrad (okraj)	—	—	—	9	2	Slovenska Bistrica.	—	—	1	—	10
Gornja Radgona..	—	—	—	1	5	Slovenjgradec	—	—	1	3	3
Konjice	—	—	—	1	14	Šmarje	—	—	—	1	10
Kozje	—	—	—	2	12	Šoštanj	—	—	—	4	6
Laško	—	—	1	16	—	Vransko	—	—	—	1	5
Šent-Lenart	—	—	—	2	5	Arvež	—	—	—	2	1
Ljutomer	—	—	1	1	5	Cmurek	—	—	—	—	2
Mahrenberg.....	—	—	—	11	2						
Skupaj...	—	5	6	57	65	Skupaj...	—	5	9	82	164

Skupaj je 260 šol, od katerih je 0% v I. plačnem razredu, 1.91% v II., 3.83% v III., 31.42% v IV. in celih 62.84% v V. plačnem razredu. Tedaj je do 95% šol na Slovenskem Štajerskem v zadnjih dveh in le ostalih 5% je v višjih plačnih razredih.

Sosednji učitelji na Kranjskem, Koroškem, Primorskem, Hrvaškem itd. nas štajerske učitelje bržčas zavidajo za plače 900 gld., 800 gld., 700 gld., — a v resnici imamo mi učitelji na Spodnjem Štajerskem le po 550 gld. k večjemu 600 gld., podučitelji pa 60%, oziroma 80% te plače. Če ima kdo vmes vendar-le 700 gld., 800 gld., je to le posebna sreča. In ko bi vse mestne učitelje

v zmožnosti in spretnosti prekosil, še nisi gotov take službe, tudi potem ne, ako bi smrt katerega onih izvoljenih pobrala, česar jim pa gotovo nobeden sotrudnik ne želi in tudi želeči ne sme. „Veliko je poklicanih, pa malo izvoljenih“.

Kake so pa nastali oni peteri plačni razredi? — Leta 1880. sta veleslavni c. kr. deželni šolski svet in veleslavni deželni odbor v Gradcu regulovala ljudsko-učiteljske plače, kar se ima vsakih 10 let redoma zgoditi. V prvem desetletju nove šolske dobe so bile nekatere šole v višjem, oziroma v nižjem plačnem razredu; n. pr.: Dekliška šola v Celju je bila v I., dečka in deklška šola v Brežicah ste bili v II plačnem razredu itd. Prvotne plače pa so nastale tako-le: Pred 20 leti je veleslavni deželni odbor v soglasju s c. kr. deželnim šolskim svetom pozvedoval pri okrajnih šolskih svetih in po vseh krajih širne dežele po cenah prirodnih pridelkov, po povprečnih cenah tega in unega živila. Naslanjaje se na dotična poročila in predloge slavnih okrajnih šolskih svetov razredil je kraje v petero vrst: Kot kraj, v katerem se živi **najdražje**, določil je **Gradec**; po takratnem njegovem nazoru je **drago** v mestih, kakor so: Bruck, Celje, Ljubno, Maribor, — potem v Mürzzuschlag-u, Neubergeru, — **manj drago** se živi na Ptuju, v Slovenskej Bistrici, v Slovengradu, v Ljutomeru, v Celjskem in Mariborskem predmestju na Zidanem Mostu itd., **cenó** se da izhajati na Doberni, v Trbovljah, v Ribnici itd. in **najbolj po ceni** pa na Blanci, na Bizeljskem, v Čadramu, v Grižah, v Rušah, na gori Šent-Jungerti itd. A dandanes ni to več prava podlaga pravičnej razdelitvi učiteljskih plač, kajti ceste, železnice, konkurencija in prekupei zravnavajo cene vsakteremu živežu tako, da je malo, malo razločka med kraji istega okraja, in tudi ne velikega med okraji Spodnjega in Gorenjega Štajerja. Ako je pa vendar kaka stvar na Spodnjem Štajerskem ceneja n. pr. vino, je pa druga zato dražja n. pr. kurivo, katero je zopet na Gorenjem Štajerskem po ceni. In če je tudi govédina v mestih za kakih 10—20 kr. dražja, je pa za toliko tečnejša, ker je od pitanega živinčeta, med tem, ko se moramo mi na deželi večkrat zadovoljiti z mesom od mršave krave, katero se med kuhanjem skrči v zateglo kepo, ki se komaj razrezati da. In kakšna je juba od take govedine?! In po to meso treba je marsikateremu po ure daleč poslati in sla zato debelo plačati. Skoraj takisto je z drugimi potrebščinami, ker je na deželi premalo konkurencije! Je-li se ne zgodi čestokrat, da gre učiteljeva soproga iz kmetov po to in uno na tržni dan v mesto, ker se v domačem kraju kaj takega ne dobi za isti denar, ali pa večkrat še za preplačilo ne. Tedaj ni nikakor resnično, da bi bili mi ljudski učitelji na deželi kmali za 150, — 250, — 350 glđ. na boljsem zastran cenejšega življenja od mestnih učiteljev, in to hočem nižje doli še na drobneje dokazati: Ako bi bila ova trditev veleslavnega deželnega odbora Štajerskega resnična, potem bi ne sililo toliko učiteljev iz dežele v mesta, v mesteca, kar se vidi v slučaju razpisane take službe, kjer le mrgoli od predstavljajočih se kompetentov, da so odločujočim meščanom že nadležni, med tem, ko ostajajo učiteljska mesta v šolah v zadnjem plačnem razredu čestokrat prazna več let zaporedoma na škodo dotičnim davkoplačevalcem, oziroma njihovim otrokom. Ako imajo dosedanji peteri plačilni razredi pravično podlago,

potem bi moral hleb kruha, ki se dobi v Gradcu za 20 kr., veljati v Mariboru le 17.76 kr., v Magdalenskem predmestju le 15.54 kr., v Mariji v Puščavi le 13.32 kr., in v Lembahu celó le 11.21 kr.; prigovedini se sploh gleda na kakovost, ne na kvantiteto; ročka piva 9 kr.*), 8 kr., 7 kr., 6 kr., 5½ kr.; ali: črna suknja, ki me velja v Gradcu 18 gld., dobiti bi se morala v Celju za 16 gld., v Celjskej okolici za 14 gld., v Žaleu za 12 gld. in pri Novi Cerkvi za 11½ gld.! — ali: čevlji, ki veljajo v Gradcu 5.40 gld. morali bi se dobiti na Gorenjem Štajerskem za 4.80, v Ptujju za 4.20, v Brežicah za 3.60 in na Vidmu celó za 3 gld. 30 kr.! — Navedene cene bile bi v ravnem razmerju z onimi peterimi plačnimi razredi, da pa takih cen na deželi ni, to ve vsak zrelejši šolar. — Znabiti so se pa jemali stranski zaslužki v pošte, katere imajo učitelji na deželi? — No, če je tu pa tam kak učitelj tudi orgljavec, ali pa občinski tajnik z letno plačo kakih 50 do 150 gld.; za to pa mora čas krasti šoli in svoje moči prenapenjati, da se ogne dolgovom, v katere bi drugače znabiti zabresti moral, — in to na škodo šoli samej, kajti pri šoli najde vestni učitelj vedno zadosti, dá, še preveč dela. Vem, da bi dotični učitelji — orgljavci, pa tajniki prav radi opustili ta posel, ko bi se jim plača zvišala. Instrukcije, katere vržejo učiteljem v mestih in večjih krajih lepega denarja, nesejo učiteljem na deželi le malo, večini pa prav nič. Tako je pri nas sè stranskim zaslužkom. — Najmanj pa je zavidati učitelja v IV. ali V. plačnem razredu, kadar pridejo boležni nad njegovo obitelj; tu še le izve, kje je Bog doma! Še za dober denar ni večkrat dobiti zdravnika v šolo! — Ena sama bolezen zna mu vzeti več kot eno mesečno plačo, — v mestih pa je zdravniška pomoč blizo. Kadar pa ima tak učitelj sina dijaka, sine študente v mestu, takrat pa skoraj ne ve, kje mu glava stoji od skrbi, — in vendar ni učitelju zameriti, ako želi preskrbeti svojemu nadebudnemu sinku vsaj takega kruha, kakor ga živa on.***) Koliko na boljsem so v tem vendar učitelji v mestih sè srednjimi šolami! In vrhu tega še smejo končati s poukom ob jednom z gospodi profesorji, imajo tedaj Stedenske počitnice, — mi deželani le 6tedenske. Na zabave, na časnike, v mestih toli po ceni, se na deželi niti misliti ne sme; saj so celó krajji, v katerih nima učitelj človeka, s katerim bi dalo pošteno razgovarjati se! In takemu žrtvovalcu samega sebe ni privoščiti toliko, da bi mogel izhajati brez hudih skrbi za vsakdanji kruh, brez da bi delal dolgove v prodajalnici, pri rokodelcih, zdi se mi sedaj v skoraj 20. veku vendar pretrdo. 550 gld., oziroma 330 gld., razdeljene na 365 dni, pride po črez na dan 1 gld. 50 kr., ozir. 90 kr., in s tem naj dostojno preživi sebe in svoje, ozir. preskrbi sebi vse, tudi stanovanje! To je vendar veliko premalo za toliko odgovornosti! Ali ni marsikateri rokodelce, zlasti pa pomočnik v prodajalnici veliko boljše plačan? Za to pa, ker se je treba učitelju dandanes veliko učiti, tudi še potem, ko ima že vse skušnje za seboj, ker je naloga in odgovornost velika, ker je on čestokrat edini v samotnem šolskem obsegu, ki širi kulturo

*) V Gradcu se ponuja dobro pivo po 18 kr. liter.

**) Saj je to tudi človeški družbi na korist; koliko odličnih mož nahaja se tudi v višjih in najvišjih službah, ki so sinovi ljudskih učiteljev!

med prostim ljudstvom na vse strani; torej bi se mu smelo že kaj več privošiti od šoli več ali manj naklonjene dežele, v kateri deluje. Saj imamo tudi v V. in IV. plačnem razredu vrlih, vestnih ljudskih učiteljev, na katere smejo biti Štajerci ponosni, učiteljev, kateri bi tudi v mestih ne delali sramote svojemu stanu, a tja jim je pot zaprt, zaprt za zmirom; števila: 900, 800, 700 so za take le zračna prikazen, katere se hitro razkadi pri pisanju pobotnice za bodoči mesec. —

Jaz mislim, da bi se smel zadnji plačni razred povsod opustiti, kjer stori učitelj svojo dolžnost vkljub velikemu številu šolarjev; naj bi se tedaj pridržal le še tam, kjer so bili šolski vspehi vkljub malemu številu učencev sploh nepovoljni. In takih slabih šol, recimo takih učiteljev ne bo se preveč naštelo na Slovenskem Štajerju, ako računa g. okr. šolski nadzornik z dotičnimi, večkrat enako nepovoljnimi odnošaji (okolnostmi), za katere pa učitelj vsikdar ne more. — Dalje naj bi dobili učitelji na jednorazrednicah kot vodje šol tudi vsaj po 30 gld. opravilne doklade na leto, šolski vodje na dvo- in večrazrednicah pa iste doklade tolikrat po 25 gld., kolikor razredov šteje dotični závod.

Toliko spregovoriti čutil sem dolžnost sedaj, ko se bližamo letu 1890., v katerem se bodo zopet regulovale plače ljudskih učiteljev na Štajerskem, da izvejo dotični gospodje v Gradcu in tudi zvnaj Gradca, v kako neugodnem razmerju k svojim kolegom v mestih in mestecih živé učitelji na kmetih; usojam si pa še sledeče navésti:

Ako se prištevajo Graške šole v prvi plačni razred, potem bi še ostali pravo za pravo le 3 plačni razredi, in to bi bilo zadosti za stan, kateri se je izšolal v obče po jednom in istem učnem načrtu v c. kr. učiteljiščih. V kakem razmerju naj bi pa bili ti trije plačni razredi med seboj? — V I. plačnem razredu naj ostanejo, če že ta prednost biti mora, ljudske šole v Gradcu, katerih ni malo, z 900 gld. letne plače, k tem bi se še naj prištelo toliko drugih šol z 800 gld. letne plače, da bi to storilo $\frac{1}{10}$ vseh šol v deželi. V II. plačni razred po 700 gld. letne plače naj bi se vzele $\frac{4}{10}$, in v III. plačni razred po 600 gld. na leto pa ostalih $\frac{5}{10}$ vseh šol v deželi.*) Če je n. pr. danes na vsem Štajerskem 800 šol, potem bi spadalo (z Graškimi vred) v I. plačni razred 80, v II. razred 320, in v III. razred 400 šol. Ljudski učitelj sè spričevalom za meščanske šole naj bo v bližnjem višjem plačnem razredu, nego šola, na katerej slušbuje. — A pri tej razvrstitvi bi se moralo pred vsem tudi gledati na dosedanji večletni glas šole in njenega krajnega sveta, pa tudi na število šolarjev. S tem bi bilo tudi podučiteljem pomagano, katerih iz znanih razlogov vedno bolj primanjkuje, če tudi niso na c. kr. učiteljiščih nič kaj izbirčni vsprejemu novih kandidatov. — Mislim, da bi se s takim regulovanjem naše šolstvo še bolj povzdignilo, poleg tega pa bi bil tak korak našega veleslavnega c. kr. deželnega šolskega sveta, oziroma deželnega odbora najprimernejši odgovor na zloglasen Liechtenstein-ov šolski predlog, kar bi učitelji z nova navdušilo za napredek toli natalcovane „nove šole“.

*) Enake plače so na Gorenje- in Dolelje-Avstrijskem; opravilne doklade pa so v zadnjem deželi celó višje, nego so pri nas dosedanje.

Pa po mojem, in po mnenju večine ljudskih učiteljev sploh — tudi v drugih deželah — bilo bi najpravičnejše, ako bi bile učne osebe po zaslugah, po starosti in po značaju njihovem, (naj si službujejo potem v vaseh, trgih ali v mestih), ne pa dotične šole razdelene v plačne razrede, kar bi se dalo iz lahko umljivih razlogov priporočati povsod, kjer vladate pravica in nepristranost brez vsake protekcije. Med drugim bi se smelo takemu regulovanju učiteljskih plač zahvaliti, da ne bi imele posamezne šole zaporedoma le mlačne in malo spretne, druge pa zopet nepretrgoma le navdušene in najspretnješe veščake. da bi se premeščenje učnega osobja manjšalo od leta do leta, — in da bi bili učitelji v velikej množini zadovoljni s svojim položajem in v svojem, večnim viharjem izpostavljenem stanu. Tako bi imeli 3 vrste podučiteljev, 3 vrste učiteljev in 3 vrste nadučiteljev, to bi bilo 9 srebrnih klinov v povišanje marnih in vestnih ljudskih učiteljev, — kar bi stanovsko zavednost jako pozdignilo. Da bi pri tem največ pridobili: družina, narod, cerkev in država, razume se samo ob sebi.

Dajte ljudstvu dobrih — pa tudi veselih in zadovoljnih učiteljev!

Jamšek.

Pravica!!!

Kvintilijan in socijalne razmere v njegovi dobi.

(F. Brežnik.)

(Konec.)

Na drugem mestu (II, 4, 26) poroča Kvintilijan jako koristen in prijeten način, s katerim so njegovi učitelji učencem duh bistrili. Učenci so namreč morali na stavljena vprašanja hitro odgovarjati n. pr. zakaj je Venera pri Lacedemoncih oborožena? Zakaj si predstavljajo Kupida kot krilatega dečka, s puščicami in bakljo oboroženega? — Po nekem razpravljatelju satirika Juvenala (sat. VI, 452) je bil Remij Palemon učitelj Kvintilijanov v jezikoslovju. Potem je prestopil Kvintilijan v govorniško šolo, kjer je poslušal najboljše retorje svoje dobe. Izmed teh imenuje sam izvrstnega Domicija Afra (V, 7, 7. X, 1, 24. X, 1, 118. XII, 11, 3), Julija Sekunda, Julija Afričana, Servija Nonijana, Galerija Trahala in Vibija Krispa. Da se je pa Kvintilijan Lucija Aneja Seneke, slavnega učitelja cesarja Nerona ogibal, svedoči nam vže Kvintilijanovo mnenje (X, 1, 125) o literarnem delovanju tega retorja; vendar ni gotovo, je li Kvintilijan, stopivši v javno prakso, se sprl s Seneko in zaradi tega Rim ostavil leta 60. po Kr. ter se v Hispanijo napotil z Galbo, kateri je v tem letu nastopil namestništvo tarakonenske Hispanije. V svojem rojstvenem kraju Kalaguri je pričel govorniško učiti in je retorski posel opravljal skozi osem let. Še le po smrti cesarja Nerona leta 68., ko je cesarski prestol zavzel Galba, vrnil se je Kvintilijan ž njim v Rim, ter začel plodovito delovanje pred sodišči kot branitelj v pravadah in kot učitelj govornišva. O pravdarskem zastopanju na foru pripoveduje na mnogih mestih. Tako pravi (IV, 2, 86), da mu je bilo dostikrat naročeno stvarno dejanje razložiti. Izmed govorov, katere je bil imel, objavil je iz mladeniške častiželjnosti samo onega o pravdi Nevija Arpinijana (VII, 2,

24); kajti drugi govori, ki nosijo njegovo ime, so po nemarnosti beležnikov pokvarjeni in po tujih dodatkih celó zmedeni med ljudstvo prišli. Izmed drugih pravnih govorov omenja še govor za kraljico Bereniko (IV, 1, 19) in govor zaradi neke dedščine (IX, 2, 73). — Toda suhoparno pravdarsko poslovanje brez idealnega cilja Kvintilijanovemu duhu ni dolgo ugajalo. Poprijel se je potem učiteljskega poklica in odprl šolo za govorništvo, kjer je dvajset let podučeval.

Kot učitelj govorništva pa je kazal Kvintilijan tako nadarjenost, učenost in pedagoško vrlost, da ga je imenoval cesar Vespazijan profesorjem govorništva ter mu odredil letne plače 100.000 asov (12.000 gld.) iz državne blagajnice. Dvajset let se je bavil s podučevanjem mladenčev in tako vplival ne samo na zgovornost, ampak na vse litararno gibanje svoje dobe. O njegovih učencih sicer nimamo obširnih poročil, vendar smemo besede zmatrati resnične in opravičene, s katerimi ga je proslavil Marcijal (II, 90, 1): „O Kvintilijan, izvrstni vodnik nestalne mladine, ti dika rimljanstva“. Med mnogoštevilnimi učenci Kvintilijanovimi sta bila najodličnejša Plinij mlajši in zgodovinopisec Tacit. O prvem ni dvomiti, ker sam to priznava (Ep. II, 14, 10; VI, 6, 3), pri Tacitu je pa verjetno, ker kaže v svojem prvem spisu (dialogus de oratoribus), da se je bil poprijel onega zloga, katerega je Kvintilijan priporočal, namreč Ciceronovega. Da bi Ciceronov zlog zopet veljavo dobil, postopal je Kvintilijan z vso strogostjo in pobijal v šoli Senekino pisavo, ki je bila zmedena, in ni dopuščal, da bi se Senekini spisi boljšim pisateljem predpostavljali.

Mimo velike časti in odlikovanja pripravil je Kvintilijanu učiteljski poklic tudi blagostanje (Juvenal VII, 186), kajti on ni dobival samo plačila iz državne blagajnice, temveč gotovo še posebne nagrade od svojih učencev, ki so ga mnogoštevilno obiskovali.

Rodbinsko življenje je obrodilo Kvintilijanu malo veselja, pa mnogo žalosti. Oženil se je s hčerjo moža, ki je bil pretorskega dostojanstva. Ko mu je bila dva sina porodila, pokosila jo je smrt, komaj dejetnajst let staro. Toda smrt mu je tudi sinove pobrala. Mlajši bil je izredno ljubeznjiv in jako nadarjen deček, ki je očeta neizrečeno ljubil. Ta deček je umrl pet let star. Odslej stavlil je Kvintilijan vse svoje nade na starejšega sina, ki je kazal vrlo nadarjenost za vse véde, posebno pa za govorništvo. Pa tudi ta je podlegel smrtnim bolečinam po osemmesečni bolezni, deset let star. In tako je ostal Kvintilijan sam neizmerno žalujoč po prerano umrlih sinovih in ženo. Svojo tógo in nesrečo izraža z ginljivimi besedami v uvodu šeste knjige govorniškega pouka. Edino tolažilo bile so mu véde in literarno delovanje, katerega se je posebno poprijel, ko je bil nehal javno poučevati

Po dvajsetletnem (menda od l. 70—90 po Kr.) izvrstnem delovanju dobil je Kvintilijan vsled lastne prošnje odpust in verjetno je, da je bil te prvi slučaj upokojenja učitelja, kakor se je to pozneje redno vršilo. Da se je Kvintilijan tako rano javnemu delovanju odtegnil, je menda najbolj zakrivila izguba žene in sinov, ki ga je napravila tožnega za vse življenje. Zatorej je iskal leka za skeleče srčne rane v samoti in premišljevanju človeške osode (II, 12, 12). Ko je bil nastopil svoj počitek, pričel je sestavljati večkrat omenjeno (VI. proem. VIII, 6, 76) delo „de causis corruptae eloquentiae“ (Kaj je zakrivilo propad govorništva?)

Nekateri prijatelji in častitelji so Kvintilijana prosili, da bi sèstavil vse, kar je o govorništvu skozi dvajset let predaval, v poučno knjigo. Kvintilijan se je tej prošnji izprva ustavljal, potem pa udal prvič zaradi tega, da bi pokazal samostalnost in neodvisnost svojega mišljenja in učiteljskega delovanja, drugič da bi svojim največjim dobrotnikom izkazal polno hvaležnost. To delo, kateremu je dal naslov „institutio oratoria“ (govorniški pouk), spisaval je dve leti in po dovršenju je delo za nekoliko časa odložil in potem kot čitatelj še enkrat predelal. Še prej ko je dovršil bil dvanajst knjig govorniškega pouka, postal je vzgojitelj sinov sestre cesarja Domicijana, ki je bil dal očeta teh nečakov, Flavija Klementa umoriti. Po priporočbi napominanega Flavija Klementa je bajè Kvintilijan vže preje bil dobil naslov konzula (ornamenta consularia), kar je bilo izredno odlikovanje v tej dobi. Objavljen je bil govorniški pouk menda leta 95. po Kr., gotovo pa pred smrtjo cesarja Domicijana.

Kvintilijanovo ime nosi pa tudi zbirka 19 večih in 145 manjših deklamacij, t. j. govorniških vadb. Veče vadbe za gotovo niso Kvintilijanovo delo, pač pa menda kakega Kvintilijanovega učenca. Manjše vadbe držé nekateri učenjaki za načrte, katere so učenci po Kvintilijanovih predavanjih sèstavili. Brž ko ne so pa tudi manjše vadbe izdelki poznejših retorjev. Sicer so pa tudi te zbirke poučljive, dasi se v njih pogreša ono strokovnjaštvo in ona temeljitost, koja kaže govorniški pouk.

Kvintilijan je doživel brezdvomno visoko starost. Sè zmernostjo, katero posebno priporoča (X. 3, 26), ker je prvi pogoj zdravja in mirnim delovanjem si je podaljšal življenje. Katerega leta da ga je smrt od trudapolnega pedagoškega delovanja poklicala v naročje matere zemlje, se ne da dognati. Naj brž je umrl okoli leta 115. po Kr., koncem vladanja cesarja Hadrijana.

— 0076 —

Učne slike iz prirodopisja.

(Dalje.)

Pijavka.

Za pouk naj se pripravijo — če mogoče — vse trije vrsti pijavk ali pa vsaj dobra podoba.

Drugi črv, o katerem hočemo tudi precej natanko govoriti, je pijavka, ki živi pri nas navadno v stoječih, močvirnatih vodah, redkeje v počasi tekočih potokih ter se hrani s krvjo, koja pije ribam in žabam, prisèsavši se na nje. — Kje živi pri nas pijavka? O čem se živi? Pijavka se plodi, kakor navadni črv z jajci. In sicer položi svoja jajčeca v neki gobast ovojek, katerega prilepi na kamenje ali pa na povodne rastline. Iz ovojka prileze potem kakih 10—15 mladičev. — Kako se plodi pijavka? Kam položi pijavka jajca? — Koliko mladičev prileze iz ovojka?

Mladiči so starim drugače čisto podobni, le manjši so in si še ne morejo sami hrane iskati; toda poslušajte, kaj storé, da vendar gládú ne poginejo!

Takoj potem, ko prilezejo iz že prej omenjenega ovojka, primejo se telesa starih, ter se tega tako dolgo držé, dokler si še ne morejo sami plena poiskati.

Kaj storé mlade pijavke, dokler si še ne morejo same hrane poiskati?

Takrat, ko imajo starke mladiče na hrbtu, so zelo požrešne, ker morajo sebe in svoj privesek rediti. Toda to ne traja dolgo; mladiči začno jeden za drugim popuščati mater ter se poprimejo žab in rib. Koliko hrane potrebuje pijavka takrat, ko nosi svoje mlade „prpreka“. Ali ostanejo tisti dolgo na telesu stare? Koga se potem poprimejo?

Pa ne samo žabam, ribam itd. sésajo pijavke kri, če se jih primejo, ampak tudi drugim živalim in ljudem, in radi tega jih rabijo zdravniki za ozdravljenje mnogih bolezni. Ljudem, kateri imajo slabo ali pa na katerih mestih preveč krvi, nastavljajo pijavke, da jim te kri izsrkajo. — So tedaj pijavke koristne? Dá. — Ali nam delajo morebiti tudi kakšni kvar? Ne.

Če si Vi te pijavke tukaj bliže ogledate, takoj opazite, da niso vse jednake barve. — Kakšne barve je ta-le pijavka po hrbtu? Svetlo zelene. — Kakšna je po trebuhu? Zelenkasto rumena in črno lisasta. — Kaj ima okolo trebuha? Rumen rob. — Vedite, to je prava ali medicinska (zdravilna) pijavka. Takih pravih pijavk nahaja se pri nas zdaj že jako malo; zdravniki so je namreč zelo drago plačevali in še je zdaj plačujejo, zato so ribnike in sploh naše stoječe vode skoraj popolnoma iztrebili.

Nedavno sem čital v nekej knjigi, da porabijo samo v Parizu, t. j. namreč glavno mesto Francoskega, na leto 5—6 milijonov pijavk in te veljajo okolo 60—70.000 glđ. — Pomniti je namreč treba, da pijavka, ki se je že enkrat rabila, ni več za zdravniško rabo.

Druga vrsta pijavk, ki pa je za sésanje krvi ravno tako dobra, je ogrska pijavka, katera je drugače pravej podobna, le hrbet je nekoliko temnejši ter nima prog, takisto je tudi rumeno obrobljeni trebuh brez prog.

Tretja vrsta pijavk je črna, po trebuhu rumena konjska pijavka, katero rabijo živinozdravniki za ozdravljanje konjev, od kod je tudi svoje ime dobila. Ko bi tej pijavki pustili na človeškem telesu sésati, napravila bi hudo rano, katera bi se gnojila ter bi znala tudi nevarna biti.

Pijavke so si izjemši barvo, drugače čisto podobne. Hočemo njihovo truplo bolj natanko ogledati in popisati. Pijavka je navadno 1—1½ dm dolga. Kakšne podobe je truplo? Plošnato okroglo. — Poglej iz česa je truplo séstavljeno? Iz obročkov. — Ponovi to!

Tukaj na vsakem koncu trupla ima sésala. Na jednej strani in sicer na ožjej ima glavo, na katerej so usta s tremi, jako na drobno zobčastimi čeljustmi. Koliko čeljusti imajo usta pijavke? Na glavi se nahaja tudi 10 pikastih očij, katera so po glavi različno razstavljena, a s prostim očesom jih ne vidimo.

Čemu sta pa pijavki sésalci? Z jednim sésalcem sésa kri, a drugo jej pomaga pri gibanju in plezanju. — Kako se pijavka dalje pomiče? Najpoprej se raztegne, se poprime z jednim sésalcem in sicer s tistim, v kojem ima usta, postavi potem zadnje sésalo tik prvega in tako naprej. — Ponovi to, L!

Kako pa plava? S pomočjo nekega bijočega gibanja, ker nima za to nobene posebne priprave.

Tukaj se o navadnem črvu in pijavki še enkrat vse zelo na kratko ponovi ter opomni, da spadata taista v vrsto črvov kolobarnikov, ker je nju truplo iz samih obročkov ali kolobarjev séstavljeno. (Nadaljuje se.)

Izleti po Zgornji savinjski dolini.

(Botanično-potopisne črtice.)

Pišeta: Kocbek & Žager.

2. Drugi izlet na Čreto*).

Preskrbivši si za ta izlet vse potrebne utensilije, kakor: steklenico Mokrinove slivovke, par klobas, zagozdo kruha, Zupanek-ov daljnoglod, botanično mapo, generalštabne karte, svečavo itd. podala sva se ob $\frac{1}{2}$ 5. uri zjutraj v najlepšem vremenu iz Gorice skozi vas Potok naravnost na Čreto.

Korakajoča najpred po Mostnem grabnu vspenjala sva se zatem polagoma po brdih više in više. V senčnatih krajih, zlasti ob gozdnih robih opazila sva mnogo rastlin, od katerih naj omeniva nastopne: *Aquilegia talic-trifolia* (talinolistna orlica), *Phyteuma Michellii* var. *a. betonicaefolium* (Miheljev repušec), *Gnœum urbanum* (žegnani koren ali razvica), *Trifolium montanum* (gorska detelja), *Listera ovata* (muhovnik), *Platanthera bifolia* (dvolistni mušnik), *Bupthalmum salicifolium* (volovec), *Lamium Orvala*, *Viburnum Lantana*, *Ranunculus lanuginosus* (dlakasta zlatica), *Sanicula europea* (sanikelj) i. dr.

Dobre $\frac{3}{4}$ ure imaš hoditi od Potoka, da prideš do kmeta Tajnšek-a. V závodu (gošču) blizo Tajne (Tajnšek-ov dom = Tajna) stoji zelo jednostavno narejen ovčnjak. V njem bilo je nad 30 ovác, katere tú sploh „bigico“ nazivajo.

Pri Tajnšek-u imaš krasen razgled. Pred seboj vidiš skoraj vso Zgornjo savinjsko dolino z omejujočimi jo gorami.

Od tod vodi pot po brdu deloma v gozdih, deloma povprek čez tú in tam obdelano polje. Závodi so samo bukovje, malo pomešano z drugim listnatim drevjem ali kakim jelovjem; ob vznožju in na vrhu pogorja pa razločiš takoj temno jelovje.

Prišel si do strme pečine, ki se dviguje tik pota. Tú raste po skalovju: *Mochringia muscosa*, *Paederota Ageria* (milje), *Saxifraga Cotyledon*, krasen kamnokreč, katerega pritlične rožice se tí zdé zelene zvezdice belega skalovja; listi so z belimi pikami (izločeno apno) obrobljeni, beli cveti pa sedé v razvejastih grozdih. Ko si se nagledal lepih žeplenorumenih grozdov od *Cytisus Laburnum* (nagnoj), stopi še pod skalo v kraj gozda, kjer naletiš na *Cephalanthera rubra* (rudeča naglavka), *C. grandiflora* (velikocvetna naglavka) in *Neottia Nidus avis* (grjezdovica). Tudi od *Sorbus Aria* (moka) najde se kako mlado, necvetoče drevesce, večja najdeš sigurno globokeje v gozdu. Povsod opaziš še *Vaccinium Myrtillus* (borovnico), mnogo redkeje *V. Vitis Idæa* *) (brusnica), ki se v dolini češčeje nahaja.

Kakih 20 minut sva še hodila navkreber, ko prideva na gorsko senožet, kjer je *Veratrum album* baš najlepše cvetel. Družbo ste mu delali še dve kukovici: *Gymnadenia albida* (bela mušja kukovica) in *Cocloglossum viride*. Čmerika (*Veratrum album*) raste še okoli cerkve sv. Marije za Čreto in po travniku tamošnjega mežnarja.

Ko pride spomladi živina prvič na pašo, žré tudi čmerike; a hudo bljevanje jo kmalo ponči, da strupena rastlina ni tečna hrana njenemu želodcu. Záto se je kasneje ne dotakne več.

Gorjanci rabijo neki čmeriko tudi za preganjanje živinskih uši. Treba je le korenine skuhati na zeljnici (vodi od zelja), s tem živino pomazati — in uši bojda zmanjka. Tako nama je vsaj pravil sin čretenskega mežnarja. Kdor ne veruje, naj poskusi!

Ne daleč od omenjene gorske ledine stoji cerkva „sv. Marije za Čreto“. Bila je zaklenjena, záto se podava na južno stran nizdoli k mežnarju, da si odpočijeva ter okrepešava najine želodce s koščekom klobase in požirkom paturjenega „groga“.

*) Dne 8. junija 1889.

*) Brusnico imenuje ljudstvo „kamšičevje ali divji fušpajn“ (Buxbaum?).

Največjo pozornost obrnila sva „rešpeklinu“, vsaj se je bilo pa tudi treba oborožit za krasen razgled, ki naju je čakal. Naš daljnogled — velikodušni dar tovariša g. J. Zupanek-a v Grižah*) razložila sva na vse dele, katerih nikakor ni malo, skrbno jih obrisavši vsakega prahu. Vsaj je pa bil tudi vže skrajni čas. Ni se ga menda nikdo vsmilil, odkar ga je dal optik iz rok.

Tako pripravljena šla sva si ogledat

a) cerkev Matere Božje za Čreto.

Ta čedna cerkvica je podružnica vranske fare in stoji na vrhu „Tisovec“ (960m) imenovanem, dočim se višji vrh Čreta (996m) na južnozahodni strani, od cerkve precej oddaljen, vzdiguje. Prostorna cerkev je tudi v notranjem prav lepa in ima 4 oltarje. Glavni oltar je posvečen sv. devici Mariji, desni stranski oltar žalostni materi Božji, levi pa sv. Urhu. Na severni strani je prizidana kapelica sv. Ane. — Cerkevna opravila se tu obhajajo na binškošni pondeljek, sv. Telesa dan, v praznike sv. Urha, sv. Ane, velike gospojnice, sladkega imena Marije in roženvenčno nedeljo. — Prosto ljudstvo kaj rado obiskuje to cerkvico. Večkrat pridejo tudi procesije prosit dežja i. dr.

O Marijinem kipu glavnega oltarja pripoveduje se, da ima prežagan vrat, kar se je tako-le zgodilo: Ko so mater Božjo postavili v oltar, gledala je proti Rečici, Vranščanom to ni ugajalo, zato so kip sukali na vransko stran. A vse zamanj, Marija je gledala še vedno proti Rečici. Zato so šli in ji prežagali vrat, glavo zasuknili na levo plat in jo prilimali. Navzlic vsemu temu ima mati Božja še vedno pogled obrnjen na rečiško stran.

O cerkvi, ki je sigurno zelo stara, se nič ne vé, kedaj je bila sezidana. Ljudje pravijo, da je stala nekda v Tabru, od koder so jo prenesli angeljci na sedanje mesto.

Pripoveduje se tudi, da je bil v zvoniku velikanski zvon z zelo donečim glasom. Ko so Turki lomastili po Slovenskem, zvedeli so tudi o tem zvonu in rekli: „Pojdimo na Štajersko pogledat tistega bika, ki takó strašno kruli“. Ali Turki niso bili vredni videti zvon. Zato je ubežal iz zvonika in se skril v Mostni graben.

Neki Turek je šel s konjem v cerkev in mu dal na oltarji iz železnega jerbasa (korbee) jesti. Jerbas je pustil na Čreti v spomin, da je zares tukaj bil. To korbeo in podkev turškega konja je baje pred kakimi 40 leti odnesel neki kaplan iz Št. Jurja, ki je prišel na Čreto maševat. (Škoda!!)

Ubegli zvon se je še nekoliko časa videl. Nekoč ga je opazila Jugovnikova pastarica ter hitela domov pravit. Mej tem se je pa zvon pogreznil v zemljo. Ko so ga ljudje prišli gledat, niso videli drugega nego globoko jamo. Dolgo so še pamtili kraj, kjer leži zvon zakopan, sedaj pa še tega ne vedó. V starih časih so ga slišali trikrat na leto bučati, namreč; na predvečer o božiču, o veliki noči in o binškoštih. Zdaj ga živa duša ni več slišala.

Dandanes so v zvoniku trije lepo vbrani zvonovi z letnicami 1471(?), 1746 in 1778.

Leta 1618. blagoslovil je škof Tomaš oltar. Leta 1856. so prejšne farne orglje vranske prenesli na Čreto.

Čretenska cerkev stoji na konfinu treh far: vranske, braslovške in rečiške. Kapela sv. Ane je savsem v rečiški fari.

b) Razgled v Zgornjo savinjsko dolino

je iz Črete uprav krasen. Velik prostor okoli cerkve, sami travniki in njive, dopušča ti, da jo vidiš od vseh krajev iz zgornje doline. Na južni strani pa jo zakriva vrh Čreta. Stoječemu pri cerkvi razprostira se pred tvojimi zdravimi očmi vsa Zgornja savinjska dolina. Tú zréš mnoge vasi in sela, vidiš obile cerkva in trg Rečico, gledaš v zadreško dolino, katero loči raztegnen greben

*) Bodi mu s tem javno izrečena spodobna hvala.

Homa od prave Savinjske doline, zasleduješ vijugast tok bistre Savinje, ki je kot srebrna nit vtaknena v šareno preprogo, predstavljajočo nam razne kulture na dolgih četirogelnikih in v raznih bojah najfinejših nuans.

Kaj dobro vidiš od tod divne solčavske planine, katerih najvišji goli vrhunci: Brana (2247m), Baba ali Planjava (2392m) in Ojstrica (2350m) na zahodu nebo mejé. Pred njimi ugledaš Velikega Rogača ali Mrtvega meniha (1557m), katerega zató tako nazivajo, ker je njegov greben nalik spečemu menihu, ako imaš dovolj fantazije. Južno od njega stoji mali Rogač (1235m), proti severu pa se v nižavo spušča Sleme z Mlačkim vrhom (1067m) in sega do Ljubnega. Vidiš še Menino planino, Raduho (2065m) s podolgastim vrhom, ki je proti Savinji naenkrat odrezan, dalje Travnik planino, Kamen, Tir z mnogimi vrhi, ob čegar vznožju leži idilično lepo Rečica.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Dobova. (Učiteljsko društvo za okraja Brežice in Sevnica.) Poročati mi je danes o zadnjih dveh sejah, ki jih je imelo naše učiteljsko društvo v teku preteklih dveh mesecev. Prva teh sej bila je dné 11. junija v Dobovi, druga dné 18. julija v Vidmu. Zborovanje v Dobovi bilo je jako živahno. Zbralo se je obilo število udov, razun teh pa so še bili navzoči kot gostje: gosp. Kankowsky, okr. glavar v Brežicah, g. dr. Tomaž Romih, meščanski učitelj v Krškem, g. K. Novak, nadučitelj iz Bodovca in gosp. M. Kovačič, učitelj iz Šenkovea, oba iz Hrvaškega. Gosp. dr. T. Romih predaval je prav zanimivo o elektriki. Tolmačil nam je s početka nekatere tehnične izraze, potem pa z izvenredno spretnostjo in temeljitostjo pokazal mnogo poskusov z dotičnimi aparati. Prav hvaležni smo mu bili za njegov trud in želeli bi le, da bi imeli še večkrat priliko, slišati ga v naši sredini.

Zatem govorila je gospodična Ivana Lastnigg precej obširno o računstvu na spodnji stopnji ljudske šole. Povdarjala je posebno način, kako se mora postopati, da se računске operacije na številnem stroju nazorno učencem predočijo.

Pri zborovanju, ki smo ga imeli dné 18. julija t. l. v Vidmu, se je najpoprej pogovarjalo o predlogih g. Gabršček-a, potem se je prečital in odobril zapisnik zadnje seje. Zatem predaval je nadučitelj g. E. Slanc o letošnjem konferenčnem vprašanju: „Katerih načel naj se drži ljudski učitelj, da zadostuje vzvišenemu poklicu odgojitelja mladine in si pridobi v občini zaupanje in ugled?“ Iz vrlo dobro sestavljenega govora bilo je razvidno, da je g. Slanc že več časa premišljal, zakaj učitelj ne vživa vsikdar pravega ugleda in zaupanja. Navedel nam je vzroke, vsled katerih se učiteljska uzornost spodkopava, potem pa naštel pripomočke, kako tej žalostni prikazni v okom priti. Iz njegovega govora hočem posneti samo nekoliko črtic:

Pouk v vseh učnih predmetih naj bode temeljit, strogo držéč se pedagoških načel ter pripraven v praktično uporabo v življenju. — Učitelj bodi natančen in dosleden v spolnovanju svojih dolžnosti, nepristransk v presojevanju zmožnosti učencev, skrbi za dobro disciplino ter bodi iz šole stopivši mladini dobrohoten svetovalec. — Učitelj bodi temeljito in splošno izobražen, bodi nravstven in značajan človek, kateri deluje najbolj z ugledom, bodi pa tudi vzor posnemanja v vsem dobrem in lepem. — Za svoj vzvišeni poklic bodi navdušen ter podpiraj poučno občevanje s hišo starišev, da se vpliva na boljše domače vzgojo. — Učiteljstvo naj živi v tesni zvezi, prijaznosti in vzajemnosti, ter tudi z kateheti prijateljstvo goji, brez da bi svoje stanje ponižavalo. — Učitelj naj gleda, da se vzgojni zavodi, kakor tudi šolske in ljudske knjižnice vtemeljujejo in razširjajo, naj bode pa tudi sam ud vsaj enega

učiteljskega društva. — Materielno stanje učitelja bodi tako, da zamore brez ovirov sebe in svojo družino preživiti kakor tudi terjatvam sedanjega časa zadostovati.

Ker je bil govor g. Ernst Slanc-a jako obsiren, je moralo predavanje o stvarni obravnavi branja: „Bodi usmiljen“, katero je bil prevzel gospod M. Sorman, izostati.

Konečno je g. ravnatelj Fr. Jamšek prečital še svoj spis, zadevajoč regulovanje učiteljskih plač na Štajerskem; ker je pa itak namenjen v kratkem priti v javnost,*) ne bom govoril o njem.

S to sejo končali smo naše letošnje skupne shode. Z mirnim in zadovoljnim očesom smemo se ozirati na delovanje in vspehe našega društva v teku tega leta. Kar je pa še ostalo malomarnosti, upajmo, da bode v prihodnje preminola, mesto nje pa pokazala se vztrajnost in vsestransko zanimanje za naše interese v prospeh naroda in omike. J. Stante.

Iz Braslovč. Dne 17. julija bila je pri nas letošnja uradna uč. konferen-cija za vranski šolski okraj. Razven obolele podučiteljice braslovške sešlo se je vse okrajno učiteljsko osebje. Kot gost bil je pa umirovljen naduč. g. M. Jeraj, navzoč.

Predsednik, c. kr. okr. šol. nadzornik, gosp. dr. A. Vrečko spominjal se je v uvodu svojega nagovora dveh važnih dogodjajev v preteklem šolskem letu, namreč 40letnice vladanja našega presvitelega cesarja in prežalostne vesti o smrti ljubljenege in nadepolnega cesarjeviča. Spodbuja nas k udanosti in neomahljivi zvestobi do najviše dinastije, ter z nami vred zakliče „slava“ in „živijo“ preljubljenemu vladarju. — Namestnikom izvoli si g. predsednik starosto tukajšnjega učiteljstva, g. naduč. Radoslava Škoflek-a, a zapisnikarjema sta izbrana gg. naduč. A. Farènik — Polzela in uč. Kavčič — Braslovče.

Iz poročil predsednikovih smo z veseljem zvedeli, da se je visoki dož. šol. svet povoljno izrekel o vseh lanskih okr. konferencijah. Predsednik potem govori o pismeno izdelanih lanskih konferenčnih izdelkih in omeni, da so se prašanja s posebno marljivostjo razpravljala, a da se le tisti mojstra izkaže, kateri z malo besedami zrno zadene. — Šolski pouk je letos v tem okraju dosti trpel zaradi nalezljivih bolezni. Vsled tega moralo se je sedaj po letu v več četertkih podučevati samo na jednej šoli, sklene se šolsko leto dne 14. avgusta, na vseh drugih pa traja do 28. septembra. — Kar se tiče metode pri poučevanju, velja tū, da naj mu bode smoter „znanje“. Zlasti pri računstvu se to večkrat pogreša. Nekdaj se je premalo v poštev jemalo razumevanje, a se več gledalo na ročnost v izpeljavi, sedaj pa se slednje čisto pogreša. — Kar se je v lanskej okr. konf. na srce polagalo, ne sme se pozabiti, sicer ostane konferen-cija brez hasni. — Učitelji so se tudi letos potrudili, da je bila mladina nrastvena dobra. — Šolarska knjižnica pa mora biti povsod že uredjena, učiteljstvo pa o vsebini knjig prepričano. Na učiteljstvu, zlasti na šolskih vodstvih je tudi ležeče, da se šolarska knjižnica od učencev tudi vporablja. — K sklepu spodbuja g. predsednik k nadaljnemu izobraževanju.

Govorilo se je potem o naslednjih točkah: 1. Metodična obravnava „Drago zeljice“ v II. berilu. Razpravlja gdč. Ana Šnideršič — Vranksko. — 2. „O računstvu na spodnji stopinji“, g. Rad. Škoflek — Braslovče. — 3. „Kako si pridobi učitelj spoštovanje zunaj šole“, g. Kavčič — Braslovče.

O vseh točkah se je jako živo razpravljalo in skoro vsi navzoči so se debat vdeleževali.

Za tem govori g. nadzornik o „optiki“, ter nam kaže interesantne poskuse in demonstracije o očesu. Ker pa se je začel že dan nagnjevati, obljubi prilično drugokrat nadaljevati.

*) Se je danes vže zgodilo.

S. Meglič poroča o stanju in vporabljenju učiteljske knjižnice — in omeni lepega prirastka knjig po dobrotljivosti blagega gospoda okr. nadzornika (Učiteljstvo vstane v znak zahvale s sedežev).

V stalni odbor in književni odsek volijo se: Škoflek, Šorn, Meglič; nam. Reich.

K sklepu se g. predsednik vdeležencem konferenčnim na vztrajnosti in gorečnosti zahvali, na kar mu g. Rad. Škoflek na izglednem konferenčnem voditeljstvu in g. Fr. Šorn na poučljivem predavanju o „optiki“ zahvalo izrečeta — Pri skupnem obedu pogovarjali smo se še dalje časa kelegijalno, dokler nas ni hladni večerni mrak opomnil na pot domov. S. M.

Iz logaškega okraja. V dan 30. julija t. l. se je vršila v Cirknici letošnja okrajna učiteljska konferencija pod predsedstvom novega okrajn. nadzornika g. Vilibald Zupančič-a. Po prijaznem slovenskem ogovoru si je izbral namestnikom g. nadučitelja Dermelj-a, a učiteljstvo pa zapisnikarjema g. naduč. Pipana in gspđc. učiteljico Jurman. Iz obširnih nadzornikovih opazk smo povzeli, da je šolstvo tega okraja splošno v pravem tiru. Disciplina po šolah je povoljna, oziroma popolnoma povoljna. uradne knjige in drugi uradni spisi čedno spisani in v lepem redu. prezračevanje šolskih sob po nekaterih šolah nedostatno, posredni in neposredni poduk ni bil povsod v pravi zvezi, čitanje tu in tam pretiho, naloge niso bile vse popravljene, zveski so bili večinoma čisti, tablice deloma preslabe, obligatni in neobligatni nemški poduk zahtevam primeren; le „st“ naj bi se izgovarjal povsod v začetku zlogov za „št“ itd. itd. S petjem in s sadjarstvom je bil gospod nadzornik skoro povsod zadovoljen. Lepo ubrano pevanje in umno obdelani šolski vrti kažejo, da stori tudi o tej zadevi učiteljstvo logaškega okraja svojo dolžnost.

Starosta tukajšnjega učiteljstva, g. Božič je v obširnem in stvarnem govoru bičal hibe in napake, katere razjedajo tako potrebno slogo med nami ter kazal, kako naj se vedejo učitelji, učiteljice in nadučitelji na večrazrednicah, da bode njim v čast, šolstvu pa v korist. Splošno odobravanje in ploskanje je svedočilo, da je bil gosp. poročevalec svoji nalogi popolnoma kos.

Soglasno vsprjeti samostalni predlogi so bili sledeči: a) Šolske oblasti naj podučé krajne šolske svetovalec, oziroma krajne nadzornike o vedenju pri obiskovanju šole, da ne žalijo učiteljstva in ne škodujejo šoli.

b) Pepelnica, Vernih duš dan, dopoldne prve tri dni križevega tedna naj bo v ta namen prosto, da se mladina udeleži verskih vaj.

c) Strogo šolstvo in učiteljstvo zadevajoči dopisi naj se pošiljajo mesto krajnim šolskim svetom naravnost šolskim voditeljstvom.

Mej skupnim obedom, kjer nas je počastil tudi gosp. c. kr. okr. glavar, smo še marsikatero uganili ter se proti večeru razšli z nado, da se prihodnje leto zopet vidimo v prijazni Planini. —k.

Iz Istre. (Še enkrat „Gradimir redivivus“.) *) Zdelo se nam je že naprej, da nam g. Gradimir kaj odgovori: Da je le sploh kaj odgovoril. To se ve, on mora imeti vselej zadnjo besedo — ko razvajeni otroci. Nismo se pa nadejali, da pribeži v kak šolski list. Zato ga moramo pač pohvaliti, ker vidimo, da se ga je naša beseda nekaj prijela. Z druge strani nam je pa žal, da nas je sè svojim „poslanim“ v zadnjem „Popotniku“ prisilil k odgovoru — upamo — k zadnjemu.

Na prvi del našega dopisa noče odgovarjati. Tudi dobro! Qui tacet, consentit. Pravi, da je stvar „dognana“. Tudi mi mislimo, da je dognana, a ne v njegovem zmislu in ne po njegovem zasluženju. Mi smo jo hoteli še enkrat „premleti“, da smo mu nekoliko obnovili nje neprijetnosti, ker smo slutili, da se mu je v peresu nabralo zopet premnogo „grajalne snovi“, s katero žuga

*) Nasprotni vsakej osobni polemiki smo kaj neradi ponatisnili še drugi ta nam od porverjene strani došel dopis. Odločno pa izrečemo, da bodi sedaj stvari konec! Uredn.

zopet preplaviti nekatere zasovražene tovariše. Upamo, da smo s tem zatvornico dobro zaprli in to nam za zdaj zadoščuje.

Kar se tiče odgovora na drugi del našega dopisa, moramo obžalovati, da je g. Gr. ž njim sam sebi več škodoval nego smo mu z dopisom mi, ki nas gotovo smatra svojim sovražnikom, kar pa nismo. Mi nismo hoteli navesti dotičnih sramotilnih mest iz Gr.-ovega dopisa v „Edinosti“, ker smo mu hoteli prihraniti nekoliko sramote vsaj pred onimi tovariši, ki ne čitajo tržaškega lista. G. Gr. je pa bil takó malomoder, da je to sam storil, in vrhu tega tako naiven, da se je mislil s tem oprati. Ne moremo se mu dovolj načuditi, da ga ni bilo sram v listu, ki si je pridobil največ zaslug za obrambo naše stanovske časti, opetovalno nazivati svoje tovariše z imeni „Protectionskind“, „ubozec na dubu“, „praznoglavi klečeplaz“, „ki se redi in masti ob službi, ki so mu jo naklonila vsa druga svojstva, le zmožnost ne!!!“ — Slavno uredništvo je bilo vrhu tega še tako neusmiljeno, da je podpiralo to Gr.-ovo lahkomišljenost in sprejelo v svoj list „častne naslove“, katere daje g. Gr. svojim tovarišem, in s katerimi se drzne še pred njimi se bahati. Ni bajè hotelo gospod Gr.-u prihraniti te naložene si in zaslužene kazni. — Obžalujemo.

Ko smo proti koncu svojega dopisa omenili, da so Gr.-ovi principi le pretveze, s katerimi prikriva svoje neblage namene, bali smo se nekoliko, da mu morda delamo vendar kaj krivice. Te bojazni nas je pa rešil g. Gr. sam sè svojim „poslanim“, kjer namreč piše o tovarišu, kojega slučajno hvali (zato, da s tem več drugih graja), da „se po tem ne vpraša, kaj je nekdaj bil in koliko je studoval“. — Ta je tudi lepa! In kako je g. Gr. pred dvema letoma v „Edinosti“ vpil „joj in gorjé“: „Kaj bo s šolo, v katero se nam usiljujejo za učitelje, mizarski garzoni!“ — Ali ima g. Janko res tako kratek spomin, da je to že pozabil? — Zopet obžalujemo.

Pa tudi razum ga je začel zapuščati. Mi smo rabili opombo, da mu pisateljsko ime „Gradimir“ pristoji kot zajcu boben, govoreč o njegovi znani prepirljivosti in ne njegovem pisateljskem delovanju. Da smo imeli prav, je že več kot eklatantno dokazano. In ker smo prepričani, da se g. Gr. ne otrese več te svoje „šibke strani“, dokler ga bo zemlja nosila; menimo, da bi bilo previdnejše, da bi se vsaj otrešel imena „Gradimir“ ter se zval v bodoče raje „Kazimir“, kar bi mu prihranilo marsikako oponašanje. On imenuje to oponašanje „podlo“, a ne pomisli, da je te namišljene „podlosti“ sam kriv. Pisateljske slave mu nismo mi kratili, trdimo pa, da to njegovo „dobro stran“ daleč prevagujejo škodljivi nasledki njegove prepirljivosti. Tega ne ovržejo vseh „spoštovanih rodoljubnih oseb“ pohvalni izreki, s katerimi se g. Janko tako rad šopiri, in katere mu iz celega srca privoščimo. Saj mu nasprotnih tudi ne manjka, o kojih pa hočemo za danes molčati. Sploh bi ne želeli, da bi nam dal g. Janko priliko, spraviti v javnost tudi njegovo preteklost, kar bi sicer zaslužil, ker je v tem oziru krivico delal že nekaterim tovarišem.

Za sklep še neko pojasnilo. Šola potrebuje dobrih učiteljev, ne dobrih skladateljev. (S tem se nečemo nikakor dotikati učiteljske sposobnosti g. tovariša V.) Kam bi prišli, ako bi se pri nameščenju učiteljev oziralo pred vsem na talente za znanstvene in umetniške stroke, ki nimajo z ljudsko šolo več ali manj nič opraviti. Taki talenti utegnejo šoli še celo škodovati, ker zahtevajo od dotičnika neprimerno mnogo časa in truda, ki bi se dal za šolo drugače bolje izkoristiti. Dalje je tudi pomisliti, da terjajo boljše in lepše službe tudi več truda, kar zopet ne ugaja „umetelniku“, ki rabi za svojo „umetelnost“ kolikor možno mnogo časa. Zato pa ne sme g. Gr. . . . misliti, da so slabi učitelji oni, ki niso „umetelniki“ (pesniki, pisatelji, glasbeniki, skladatelji, slikarji itd.). In tako vemo, da je ravno oni učitelj, na katerega je g. Gr. nameril zadnje pušice, mož, ki izpolnjuje vestno in vspešno svoje dolžnosti. In s tem smo g. Janku dokazali, „da je bilo v njegovih besedah nekaj neresničnega, in

da smo imeli vzroka dovolj „repenčiti se zaradi te izražene neresnice“? Radi bi vedeli, ali bi imel g. Janko toliko srčnosti javno imenovati dotičnika, na kojega je v „Edinosti“ meril, in ali bi si upal pred sodnijo zagovarjati svojo „resnico“? — Janko, Janko! Takih sredstev se poslužujejo ruski nihilisti ali laški irredentisti, a pošten slovenski učitelj ne!

Učitelji brigajoči se za stanovsko čast.

Novice in razne stvari.

[Naučni minister] izda v kratkem nove naredbe glede pouka klasičnih jezikov, nemščine in francoščine na srednjih šolah. Uvele se bodo pred vsem nove učne knjige za grščino in latinščino, ki so spisane po novih didaktičnih načelih in jih je naučno ministerstvo že pred dalje časa pregledalo in odobrilo. Reformoval se bode pouk nemščine in se uvel zopet pouk v srednjevisoki nemščini. Posebno za Nenemce hoče se zboljšati pouk v nemščini, tako da bodo nenemški učenci zavsem večji nemščini, ko dovrše srednje šole. Pri pouku francoščine se bode pa na to gledalo, da se bodo učenci mogli bolje ustno in pismeno izraziti. Deželni šolski sveti dobé baje že mej letošnjimi počitnicami potrebna navodila.

[Na češkem ženskem učiteljskišču] v Pragu je izmed 58 kandidatinj v prvih treh letnikih jih 49 izdelalo z odliko. Dvojke pa ni dobila nobena, samo pet učenk je ostalo neizpitanih. V resnici lepi vspehi!

[Za obiskovanje učiteljskega tečaja za deška ročna dela na Dunaju] je krajski deželni odbor dal podpore po 50 gld. sledečim gg. učiteljem: J. Hribarj-u iz Ljubljane, L. Jelenc-u iz St. Jurja pri Kranju, L. Adlešiču iz Smartinega, J. Cepudr-u iz Litije, J. Janovsky-u iz Višnje Gore, J. Hitij-u iz Slavine in Ribnikar-ju iz Logateca.

[„Matica Slovenska.“] Društveno predsedstvo opozarja vse one društvenike, ki za letos še niso vplačali letnine in žele pri „Matici“ vstrajati, naj se z letnino požurijo. Sicer bi se utegnilo pripetiti, da prideje prepozno, ker novi udje pristopajo prav pridno. Vsakdo, ki si hoče zagotoviti društvene knjige, moral bi praviloma vplačevati udnino že v teku prve polovice dotičnega leta. (§ 3. dr. pravil.)

[Vzroki bolezní živcev.] Prof. Nothnagel na Dunaju skončal je predavanja o bolezní živcev z nekaterimi opomnjami, katere bilo bi dobro, da bi bile tudi širšemu občinstvu znane. Ker je po besedah profesorja mozeg (možgani) orožje, katero rabimo v boju za obstanek, zato je potrebno ga kot najpogostejše okrepcati in kolikor mogoče oddaljati od tega organa vse škodljive vpljive. Krepča pak se ob času počitka. Otroče, čegar živci so lažje zdražljivi nego živci odrastlih oseb, potrebuje tudi daljši počitek. Otroci od 6 do 14 let morajo spati vsaj čez 10 ur, toraj od 9 v večer do 7 zjutra. Ker je treba odstranjevati vse, kar bi moglo mladostne možgane dražiti, vsled tega otroci — po mnenju Nothnagla — ne smejo piti kave, čaja, vina in piva. Tudi svetuje, naj bi kolikor najmanj čitali takšnih knjig, ki dražijo domišljijo in ne hodili k gledališkim predstavam, napolnjuočim možgane otroka z bolehnimi pojmovi, škodljivo delujočimi na živčevi stroj. Takisto tudi odraslim, ki dosti duševno delajo in k tem prištevava Nothnagel kupee, tovarničarje, obrtnike, on svetuje, naj bi ne pili omamljivih pijač ter prebivali nekoliko tednov v letu na deželi, dalje spali in sprovajali redno življenje.

[Pedagogičski letnik III. leto 1889.] prišel je pred kratkim na svetlo in zadržuje kaj zanimljivega gradiva. Cena mu je 1 gld. 50 kr., dobiva pa se pri odboru „Pedag. društva“ v Krškem in v vsaki knjigarni. — O priiliki ocenimo to prevažno knjigo natančneje.

[Nova knjižica] izšla je pod naslovom: „Stariši podpirajte šolo!“ Par besedij o skupnem vzgojnem delovanju domače hiše in šole. Napisal Anton Kosi, učitelj v Središču. V Ljubljani. Tiskala „Narodna Tiskarna“. Založil pisatelj 1889. 23 str. Knjižica ima geslo: „Noben greh ni tako velik, kakor zanemarjanje otrok“ in razpravlja ter utemeljuje to geslo tako dobro, da se prav prijetno čita in jo pripravočamo naiširšim krogom. Jeden izvod stoji 10 kr., 25 izvodov 2 glđ. 20 kr., 50 izvodov 4 glđ.

[Josipa Jurčič-a „Zbranih spisov“] je izšel VIII. zvezek, ki obsega roman „Cvet in sad“ in povest „Bela ruta, bel denar“. Cena lepo vezanemu izvodu 1 glđ., nevezanemu 60 kr. — Tovariši sezite po njem, da VIII. zvezku sledi kmalu IX.

Spremembe pri učiteljstvu.

Na Štajerskem: Gspđc. Marija Trstenjak, podučiteljica pri sv. Ropertu v sl. g. prišla je na okoliško šolo v Ptuj. — G. Vinko Vavda, poduč. v Ormožu imenovan je za nadočitelja v Svetinjah, gosp. Jurij Avgustinčič, prov. učitelj v Dobjem pa je na svojem mestu postal definitivn. — Gspđc. Marija Skerbinc, podučiteljica pri sv. Duhu ob Ščavnici, pride v Radvanje. — G. Josip Seifried, zač. šolski voditelj pri sv. Antonu v sl. gor. se je službi odpovedal.

Na Kranjskem: G. Štefan Primožič, zač. učitelj na Dobrovi pri Ljubljani, pride začasno na četrterorazredno ljudsko šolo v Postojno. — Izpraševani pripravniki pridejo začasno: g. Josip Novak na Dobrovo, g. Albert Sitsch v Šent-Vid pri Ljubljani in g. Ivan Čerar v Preserje. — Gspđc. Leticija Ahčin, učiteljica v Preserju, je šla k sv. Juriju pod Tabrom na Štajerskem. — Gspđc. Avgusta Kolnik, učiteljica na Blokah, je stalno nastavljena. — G. Leopold Belar, nadočitelj in voditelj II. mestne 5razredne deške ljudske šole v Ljubljani, je umirovljen. — G. Andrej Legat, učitelj v Buđanjah, je umrl. N. v m. p.

Na Primorskem: G. Andrej Gabršček, učitelj v Kobaridu, je radi bolehanja iz učiteljstva izstopil.

NATEČAJI.

Štv. 301.

Nadočiteljsko mesto.

V šolskem okraju Slovenjgraškem se na dvorazredni ljudski šoli pri sv. Janžu pri Spodnjem Dravburgu definitivno umešča nadočiteljsko mesto z dohodki po IV. plač. razredu.

Prosilci naj svoje redno obložene prošnje z dokazom, da so sposobni subsidiarčno podučevati v katoliškem veroučauku pošljejo predpisanim potom do 24. dne avgusta t. l. krajnemu šolskemu svetu pri Št. Janžu poleg Spodnj. Draurburga.

Znanje slovenskega jezika je potrebno.

Okr. šolski svet Slovenjgradec, dné 27. julija 1889.

Predsednik: *Finetti s. r.*

Štv. 319.

Podučiteljsko mesto.

(Opetni razpis.)

Na četrterorazredni ljudski šoli v Sevnici se umešča provizorično podučiteljsko mesto z dohodki po III. plačilnem razredu.

Prosilci za to mesto naj svoje redno podprte prošnje vložijo predpisanim potom do 10. dne meseca septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu v Sevnici (Lichtenwald.)

Okr. šolski svet Sevnica, dné 1. avgusta 1889.

Predsednik: *Kankowsky s. r.*

Štv. 344.

Podučiteljski mesti

in sicer v Ormožu III. plačilnega razreda, in na Humu (Kulmburg) IV. plačilnega razreda s porabo prostega stanovanja in najpotrebnejšega pohištva, — se stalno — event. tudi provizorično umeščati.

Prosilci naj svoje redno obložene prošnje do 31. dne avgusta t. l. pri dotičnem krajn. šolskem svetu vložijo.

Okr. šolski svet Ormož dné 31. julija 1889.

1—2

Predsednik: *Marek s. r.*